

DIECEZJALNA SYNTEZA SYNODALNA
«KU KOŚCIOŁOWI SYNODALNEMU: KOMUNIA, UCZESTNICTWO, MISJA»
DIECEZJA OPOLSKA

1. Przebieg synodu w diecezji opolskiej

Uroczyste otwarcie diecezjalnego etapu Synodu o synodalności miało miejsce 17 października 2021 r. w katedrze opolskiej podczas Eucharystii pod przewodnictwem biskupa opolskiego Andrzeja Czai z udziałem duchownych, osób konsekrowanych i wiernych świeckich. Tego dnia Biskup Opolski powołał 15-osobowy Zespół Synodalny, w skład którego weszli: diecezjalny moderator synodu, 2 osoby kontaktowe oraz 13 osób odpowiedzialnych za przygotowanie i koordynowanie konsultacji synodalnych w różnych środowiskach diecezji, które stanowią: parafie i dekanaty, katecheci i nauczyciele, osoby konsekrowane, rodziny, młodzież, chorzy, wykluczeni i zaangażowani w działalność charytatywną, środowiska akademickie i artystyczne, media, mniejszości narodowe oraz środowisko ekumeniczne. Jeden z członków Zespołu łączył funkcję osoby kontaktowej i odpowiedzialnej za środowisko nauczycieli i katechetów.

Członkowie Zespołu Synodalnego po inauguracyjnej Mszy św. spotkali się z Biskupem Opolskim, który zapoznał ich z ideą Synodu oraz wyraził swoje oczekiwania co do przebiegu Synodu w naszej diecezji. Zebrani zostali poproszeni o wyznaczenie kolejnych koordynatorów, którzy odpowiednio przygotowani, przeprowadzą konsultacje synodalne lub przygotowują kolejne osoby do zorganizowania tych spotkań. Proces ten zakończył się w listopadzie 2021 roku. Do koordynatorów wyznaczonych przez członków Zespołu Synodalnego dołączyli dziekani 36 dekanatów diecezji opolskiej lub delegowani przez nich duchowni oraz 1-2 osoby świeckie do wsparcia przygotowań i przeprowadzenia m.in. otwartych spotkań międzyparafialnych bądź dekanalnych.

Z powodu ograniczeń związanych z pandemią korespondencja między Sekretariatem Synodu a koordynatorami odbywała się drogą telefoniczną i mailową, a szkolenia koordynatorów z powodzeniem były realizowane w trybie zdalnym z wykorzystaniem platformy Zoom. Dla wsparcia przygotowania duszpasterzy i współpracujących z nimi świeckich koordynatorów, z inicjatywy Biskupa Opolskiego, przekazano do wszystkich parafii polskie tłumaczenie dokumentu Międzynarodowej Komisji Teologicznej „Synodalność w życiu i misji Kościoła”.

W listopadzie 2021 roku na stronie internetowej diecezji utworzono podstronę dotyczącą Synodu, gdzie systematycznie zamieszczano informacje, zaproszenia, kronikę i inne materiały synodalne, a diecezjalna rozgłośnia Radio Doxa rozpoczęła emisję audycji „Synodalne piątki”, w których gośćmi pani redaktor Ewy Skrabacz byli członkowie Zespołu Synodalnego i inne osoby zaangażowane w Synod. Temat Synodu był też żywo obecny w publicznym przepowiadaniu Biskupa Opolskiego.

Od stycznia do maja 2022 roku trwały spotkania synodalne na różnych poziomach, które zostaną opisane niżej. Oprócz spotkań realizowanych przez koordynatorów, dano także możliwość spotkań indywidualnych w Sekretariacie Synodu, gdzie dyżury pełnili wyznaczeni do rozmów kapłani. Ze spotkań tych powstały notatki synodalne, których treść stała się podstawą do opracowania niniejszej statystyki oraz syntezy synodalnej.

W uroczystość Świętych Apostołów Piotra i Pawła 29 czerwca 2022 r., w kontekście uroczystości Jubileuszu 50-lecia Diecezji Opolskiej, odbyło się Diecezjalne Spotkanie Presynodalne, na którym zaprezentowano niniejszą syntezę. Nazajutrz, 30 czerwca 2022 r., w dniu przekazania syntezy do Instytutu Statystyki Kościoła Katolickiego, Biskup Opolski w towarzystwie m.in. członków Zespołu Synodalnego wyruszył na 4-dniowe *Camino Synodalne* Nyską Drogą

Świętego Jakuba, prowadzącą przez teren diecezji opolskiej, czyniąc je kolejną platformą spotkań, konsultacji i rozmów synodalnych w drodze.

2. Konsultacje synodalne w diecezji opolskiej – metodologia, dyspozycje i postawy

Konsekwentnie realizowanym założeniem dotyczącym konsultacji synodalnych było podejmowanie ich niemal wyłącznie w trybie bezpośrednich spotkań. Wykluczono zatem przygotowanie ankiet i innych internetowych platform wymiany myśli; pozostała natomiast możliwość kontaktu mailowego i telefonicznego z Sekretariatem Synodu, z którego zresztą korzystali nie tylko koordynatorzy Synodu. Ponadto wykorzystywano strony internetowe, serwisy społecznościowe i inne media, w tym także media diecezjalne, oraz gazetki parafialne i ambony w celu przekazywania informacji o spotkaniach oraz zapraszania na nie.

Spotkania synodalne zaproponowano na czterech poziomach: (1) indywidualnym, animowanym przez Sekretariat Synodu (spotkania indywidualne, rozmowy telefoniczne, korespondencja mailowa); (2) parafialnym, na które zaproszono członków Parafialnych Rad Duszpasterskich i Parafialnych Rad Ekonomicznych oraz innych chętnych mieszkańców parafii; (3) międzyparafialnym (dekanalnym), gdzie spotkania miały charakter otwarty i gromadziły uczestników z różnych parafii i o różnym stopniu zaangażowania we wspólnocie Kościoła; na poziomie dekanalnym do konsultacji synodalnych Biskup Opolski zaprosił także posługujących tam duszpasterzy; (4) na poziomie wspólnot, ruchów, duszpasterstw i środowisk diecezjalnych, gdzie spotkania były animowane przez członków Zespołu Synodalnego oraz wyznaczonych przez nich koordynatorów. Oprócz tego, konsultacje synodalne, prowadzone osobiście przez Biskupa Opolskiego, odbyły się także w gremiach diecezjalnych, m.in. w Radzie Biskupiej (pełniące w czasie pandemii niektóre zadania Diecezjalnej Rady Duszpasterskiej), w Sądzie Diecezji Opolskiej oraz w gronie osób konsekrowanych i świeckich zatrudnionych w Kurii Diecezjalnej w Opolu.

By ułatwić koordynatorom i uczestnikom przeprowadzenie spotkań synodalnych, Sekretariat Synodu przygotował cztery konspekty spotkań, według zaproponowanego przez Biskupa Opolskiego klucza tematów konsultacji synodalnych nawiązującego do tytułu Synodu: (1) Podążanie razem; (2) Komunia; (3) Uczestnictwo; (4) Misja. Każdy konspekt zawierał: modlitwę synodalną, fragment Pisma Świętego z refleksją/komentarzem oraz pytania ułatwiające refleksję wokół zaproponowanego tematu. Druga część niniejszej syntezy, w oparciu o ten właśnie klucz, zaprezentuje doświadczenia i postulaty uczestników konsultacji synodalnych.

Z przekazanych do Sekretariatu Synodu notatek oraz konsultacji z koordynatorami wynika, że zdecydowana większość spotkań przebiegła w przyjaznej atmosferze, nawet w przypadkach, gdy prezentowane opinie były skrajnie różne. Zdarzyło się, że nieumiejętność spokojnego komunikowania własnych poglądów albo uszanowania odmiennych przekonań u rozmówcy doprowadziła do zakłócenia spotkania, głośnego wyrażenia swojego niezadowolenia, a nawet opuszczenia spotkania przez grupę uczestników. Były to jednak sytuacje sporadyczne, a ich źródła należy szukać w całkowitym negowaniu przez niektórych wiernych idei Synodu, a nawet woli zakłócenia jego przebiegu.

Wiele spotkań odbyło się w gronie znanych sobie osób (PRD, PRE, wspólnoty), ale też w wielu wypadkach uczestnicy po raz pierwszy mieli okazję spotkać się i dzielić się z innymi własnym doświadczeniem wiary i rozumienia Kościoła oraz podejmować refleksję o jego przyszłości. Ta sytuacja wygenerowała kilka postaw, pośród których można wymienić: wdzięczność i entuzjazm, ale także dystans, obawę i wątpliwości. Entuzjazm i wdzięczność dotyczyły: (1) faktu czynnego włączenia się w refleksję o Kościele i jego kondycji oraz otwartego snucia marzeń o jego przyszłości; (2) możliwości spotkania, zwłaszcza po pandemicznych ograniczeniach, i wzajemnego słuchania oraz wymiany poglądów, co - zdaniem większości uczestników

spotkań – jest w Kościele doświadczeniem zbyt rzadkim, a bardzo potrzebnym. Pojawiały się jednak także pytania o zasadność tego typu otwartej refleksji o Kościele i włączania w nią wiernych świeckich, podejrzenia o próby „rozmontowania Kościoła” Synodem, obawy o pójście „niemiecką drogą synodalną” oraz wątpliwości, czy głos uczestników Synodu będzie słyszany i brany pod uwagę na dalszych etapach procesu synodalnego. Niektórzy uczestnicy spotkań synodalnych, zwłaszcza na poziomie parafialnym, mimo uprzedzenia ich o charakterze spotkania, nie zabierali głosu w dyskusji.

Obszerny głos w dyskusji synodalnej zabrało Opolskie Środowisko Tradycji Łacińskiej. Podważając zasadność stawianych temu Środowisku zarzutów nieuznawania legalności Soboru Watykańskiego II i powołując się na Tradycję katolicką, przedstawiciele tego Środowiska przestrzegają przed herezją modernizmu podaną w „atrakcyjnym humanistycznym opakowaniu” i proszą Synod, by odważnie poszukiwał źródeł słabości w samym Kościele oraz inspiracji do odważnego głoszenia Ewangelii, stawania wymagań katolikom oraz bardziej radykalnego świadectwa dawanego przez duchownych.

Dystans do Synodu wykazało, niestety, wielu kapłanów (co odzwierciedlają niżej zamieszczone statystyki), nie biorąc udziału w spotkaniach synodalnych prezbiterium dekanalnego, ignorując zaproszenia do organizowania spotkań synodalnych w swoich parafiach, wreszcie przez jednostronne zdominowanie spotkań i ukierunkowanie ich tak, że nie było możliwości swobodnego wyrażania własnych poglądów czy uwag, np. dotyczących duszpasterstwa parafialnego.

Konsultacje synodalne napotkały też na inne przeszkody. Ich rozpoczęcie w czasie obowiązywania obostrzeń sanitarnych wygenerowało lęk przed zakażeniem Covid-19, a kolejne tygodnie, w kontekst których wpisała się wojna w Ukrainie, powrót wielu do pełnej aktywności życiowej po pandemii oraz prace polowe sprawiły, że zainteresowanie Synodem słabło. W cyklicznych spotkaniach grup synodalnych liczba uczestników systematycznie malała. Niektórym nie odpowiadał sposób prowadzenia spotkań synodalnych i konkretne ukierunkowanie dyskusji, inni uważali przygotowane konspekty za mało użyteczne i napisane zbyt trudnym językiem.

Wśród koordynatorów duchownych i świeckich nie zabrakło osób, które niestrudzenie organizowały wiele spotkań synodalnych, gromadząc wokół siebie ludzi gotowych dzielić odpowiedzialność za Kościół i pragnących te spotkania kontynuować. Z uwagi na bogate doświadczenia współpracy ekumenicznej w naszej diecezji, udało się do grona koordynatorów synodalnych pozyskać m.in. pastora Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego oraz Kościoła Zielonoświątkowego, a konsultacje synodalne przeprowadzić również z wiernymi tych kościołów. Cenny głos w ekumeniczną refleksję synodalną wnieśli też przedstawiciele Kongresu Katoliczek i Katolików, którzy postulowali m.in. włączenie tematyki ekumenicznej do tradycyjnego duszpasterstwa w Kościele katolickim i do katechezy - w celu pogłębienia „ekumenicznej świadomości katolików”, organizowanie ekumenicznej turystyki czy podejmowanie innych inicjatyw, które budowałyby kulturę spotkania i dialogu. Dzięki wprowadzonej kilka lat temu posłudze Jałmużnika Biskupa Opolskiego udało się dotrzeć także do osób bezdomnych i wykluczonych oraz posługujących im wolontariuszy i usłyszeć ich głos w dyskusji synodalnej. Wyjątkowo cenny wydaje się też głos osób wciąż żywo zainteresowanych duszpasterstwem w języku niemieckim oraz - niewielkiej wprawdzie - grupy ludzi młodych, których więź z Kościołem po przyjęciu sakramentu bierzmowania wyraźnie osłabła, a zechcieli jednak wziąć udział w Synodzie.

Mając na uwadze wymienione wyżej grupy, trzeba stwierdzić, że pomimo prób dotarcia do możliwie szerokiego środowiska, usłyszeliśmy niemal wyłącznie głos osób wierzących i zaangażowanych, choć w różnym stopniu, we wspólnocie Kościoła. Chociaż w dyskusjach synodalnych było „słyszeć” wiele troski o młode pokolenie, sama młodzież uczestniczyła w Synodzie w niewielkim stopniu. Także inne środowiska umiejscowione „na peryferiach Kościoła” wybrzmiewają niewystarczająco w syntezach synodalnych.

3. Statystyka synodalna diecezji opolskiej

Wymienione wyżej cztery poziomy konsultacji synodalnych w diecezji opolskiej, których ślady przekazano w notatkach synodalnych, można opisać kilkoma liczbami. (1) W spotkaniach indywidualnych (za takie uważa się spotkania w Sekretariacie Synodu, rozmowy telefoniczne oraz wiadomości mailowe mające w treści postulaty synodalne) wzięło udział ok. 15 osób. (2) Dla członków Parafialnych Rad Duszpasterskich i Parafialnych Rad Ekonomicznych oraz zaproszonych osób chętnych zorganizowano 278 spotkań w 94 parafiach. Wzięło w nich udział łącznie ok. 1400 osób. (3) W 25 dekanatach 80 koordynatorów zorganizowało 149 spotkań ponadparafialnych, w których uczestniczyło 1511 osób z 118 parafii. Ponadto w 18 dekanatach na spotkaniach synodalnych zgromadziło się prezbiterium, odbywając w sumie 49 spotkań. (4) Wreszcie na poziomie wspólnot, duszpasterstw i innych środowisk 77 koordynatorów zorganizowało 135 spotkania, w których udział wzięło łącznie 1396 uczestników. W sumie więc w diecezji opolskiej odbyło się 635 spotkań, w których uczestniczyło łącznie ok. 5340 osób. Ponieważ jednak niektórzy brali udział w kilku spotkaniach, faktyczną liczbę osób biorących udział w konsultacjach synodalnych można szacować na 3800 osób. Osoby te zechciały podjąć refleksję wokół 4 tematów sugerowanych tytułem Synodu. Jej owoce staramy się przedstawić pokrótce w dalszej części tej syntezy w kluczu: doświadczenia i marzenia.

4. Podążanie razem – doświadczenia i marzenia

Wielu uczestników spotkań synodalnych, reprezentujących różne pokolenia i środowiska, za podstawową przestrzeń wspólnego podążania uważa rodzinę: rodziców, rodzeństwo, współmałżonka czy dziadków. Chcą podążać za Jezusem z kimś i za kimś, kto jest dla nich autorytetem na drodze wiary i bliskości z Bogiem, dając mu nawet prawo do napomnień. Zgodnie jednak zauważa się postępujący kryzys autorytetu i rozkład zdrowych relacji rodzinnych, stąd w głosach osób starszych, ale także młodzieży, pojawia się doświadczenie „podążania samemu”, a w przypadku ludzi młodych także „podążanie donikąd” albo „podążania za pieniądzem, dobrobytem, za tym, co materialne”. Wielu wydaje się słusznie diagnozować, że wzrastające tempo życia, coraz większy indywidualizm i egoizm stanowią poważną przeszkodę we wspólnym kroczeniu naprzód.

Drugim najczęściej wymienianym środowiskiem podążania razem jest wspólnota parafialna, w której udział we Mszy św., przyjmowanie sakramentów świętych, wspólne nabożeństwa, a także przynależność do grup parafialnych oraz inne inicjatywy duszpasterskie, takie jak pielgrzymki, czuwania - dają świadomość wspólnego podążania do celu, którym jest wieczność. We wspólnocie parafialnej wierni szukają autorytetu w duszpasterzach; za nimi chcą podążać, ich słuchać. Od ich przymiotów (otwartości, skłonności do dialogu, gotowości słuchania i poświęcania wiernym czasu, dbałości o piękno liturgii i sposobu przepowiadania Słowa Bożego) uzależniają kondycję wspólnoty i możliwości wspólnego podążania za Chrystusem. Im także przyzwalają na napomnienia i wskazywanie drogi, jednak pod warunkiem klarowności ich postawy i świadectwa życia.

Członkowie grup i ruchów religijnych upatrują najlepszego środowiska podążania razem w swojej wspólnocie. Wypracowane w niej więzi, zaufanie, a także lojalność i okazywana sobie wzajemnie pomoc dają poczucie bezpieczeństwa i możliwość dzielenia się doświadczeniem, że Bóg nas kocha. Gdy jednak pojawia się w nich rywalizacja albo wynikający z braku zdrowej formacji fanatyzm religijny, środowiska te tracą zdolność inspirowania do duchowego wzrostu i wspólnego kroczenia drogą wiary.

Zabierający głos w dyskusji zgodnie zauważali, że poza rodziną, parafią i wspólnotą, coraz trudniej o świadomość podążania razem, ponieważ środowiska ich życia, pracy i odpoczynku stanowią coraz liczniej ludzie obojętni religijnie i wrogo nastawieni do Kościoła.

Dzieląc się doświadczeniem podążania razem i napotykanymi na tej drodze trudnościami, uczestnicy odważyli się na zdefiniowanie wielu konkretnych postulatów o charakterze duszpasterskim, a pośród nich:

- budowanie w Kościele dobrych relacji opartych na wzajemnym słuchaniu, definiowaniu swoich potrzeb, rozmowie i dzieleniu się wiarą; potrzeba spotkań i bycia razem (także fizycznego) kapłanów i wiernych nie tylko w czasie liturgii;
- potrzebę duszpasterskiego inwestowania w małżeństwo i rodzinę, by było środowiskiem wzrostu w wierze i przekazywania dobrych tradycji; czynienie małżeństw i rodzin podmiotem w Kościele, wspieranie ich w byciu Kościołami domowymi poprzez katechezę oraz różne formy liturgicznego i pozaliturgicznego oddziaływania; dopuszczanie rodzin do dawania świadectwa wiary we wspólnocie parafialnej, a rodziców do przygotowania swoich dzieci do I Komunii św.;
- konieczność prezentowania przez hierarchów kościelnych jednoznacznego i spójnego stanowiska w kwestiach wiary, moralności oraz w bieżących kwestiach społecznych i budowania w ten sposób autorytetu Kościoła; jasne i klarowne odnoszenie się do medialnych doniesień o grzechach ludzi Kościoła, aby nie było wrażenia „zamiatania trudnych spraw pod dywan”;
- konieczność zachowania przez duszpasterzy jedności w stawianiu wiernym wymagań i egzekwowaniu dyscypliny kościelnej związanej z przyjmowaniem sakramentów („oczekujemy, że Kościół będzie nam wskazywał drogę”) oraz wypełniania przez duszpasterzy postanowień i zaleceń biskupa („ignorowanie dekretów i zarządzeń biskupa jest gorszące i demotywuujące do realizacji wskazań proboszcza”);
- potrzebę troski kapłanów o „jakość” liturgii i przepowiadanego Słowa Bożego, które winno być wolne od politycznych odniesień, moralizatorstwa i braku szacunku dla poglądów innych; obecność kapłanów w konfesjonale i w kancelarii, gotowość do kierownictwa duchowego, bycia „towarzyszem a nie rządcą” wiernych;
- podejmowanie inicjatyw duszpasterskich sprzyjających podążaniu razem: inicjowanie małych wspólnot, troska i stała formacja istniejących grup, zwłaszcza zrzeszające młodych ludzi: ministrantów, Dzieci Maryi, schole liturgiczne, Oazę; troska o to, aby wspólnoty nie rywalizowały ze sobą; organizowanie parafialnych forów dyskusyjnych, wyjazdów pielgrzymkowych; rezygnacja z praktyk duszpasterskich sprawowanych online w czasie epidemii;
- uszanowanie i powrót do „zdrowej tradycji” Kościoła i unikanie „zgniłych kompromisów” ze współczesnym światem; śmielszy powrót do liturgii trydenckiej i mniejszy dystans pasterzy (biskupów i kapłanów) do jej „zwolenników”.

5. Komunia – doświadczenia i marzenia

„Kościół jako wspólnota ludzi z Bogiem i ludzi między sobą” był tematem drugiego spotkania synodalnego. Jego uczestnicy, kapłani, osoby konsekrowane i wierni świeccy, zgodnie wskazywali na kilka przestrzeni budowania wspólnoty z Bogiem, mianowicie: na osobistą i wspólnotową modlitwę, trwanie przed Panem na adoracji Najświętszego Sakramentu, na Eucharystię i inne sakramenty święte oraz Słowo Boże; rzadziej w pięknie stworzonego świata. Zwrócono uwagę na niebezpieczeństwa zagrażające tej więzi, takie jak: brak religijnej wiedzy, zniewolenie dobrobytem, rozwój technologiczny, pogoń za pieniądzem i konsumpcjonizm, które generują tzw. „cichą apostazję człowieka sytego”. Nie oznacza ona formalnego odejścia od Boga, ale faktyczną niewiarę, obojętność i dystans do Kościoła. Niektóre z tych zjawisk dotyczą nawet osób duchownych. Sami duszpasterze przyznają się do „zatrącenia w menadżerskich obowiązkach” i przeciążenia pracą, widzą w swoim środowisku ofiary pychy, rutyny, anonimowości czy zawodowego podejścia do kapłańskich obowiązków oraz dostrzegają wyraźny podział

na „my, duchowni – wy, świeccy”. Na podział ten i jego konsekwencje w postaci braku dialogu, słuchania, zrozumienia, współpracy wielokrotnie w konsultacjach synodalnych zwracali uwagę także wierni świeccy. Zarówno duchowni, jak i świeccy zauważają też obecne dziś w Kościele wypaczenia zdrowej pobożności, gdy realizuje się ją indywiduwanie, „po swojemu”, „obok Kościoła”, słuchając internetowych proroków i wizjonerów. Źródło szczególnego zamętu diagnozuje się w działalności ks. Piotra Natanka, ks. Daniela Galusa oraz niektórych duchownych i świeckich youtuberów. Między innymi ich działalność doprowadziła do głębokiej polaryzacji postaw wobec wprowadzanych w kościołach ograniczeń pandemicznych oraz kwestii udzielania Komunii św. na rękę.

Kościół dla wielu uczestników konsultacji synodalnych jest miejscem budowania więzi z ludźmi. Wspólna modlitwa, udział we Mszy św., nabożeństwa, wspólne inicjatywy i akcje duszpasterskie w parafiach jednoczą, zwłaszcza mniejsze społeczności, a wspólnota wiary z innymi daje motywację do jej mężnego wyznawania na co dzień. W tej kwestii szczególną rolę odgrywają małe wspólnoty modlitewne i formacyjne, których głód deklarowało wielu uczestników spotkań synodalnych. Także niektórzy duchowni wskazywali na konieczność budowania dziś parafii jako wspólnoty wspólnot i dzielenia się ze świeckimi odpowiedzialnością za nią. Niektórzy z nich jednak wciąż niezmiennie wykazują dystans do aktywności świeckich w Kościele, zwłaszcza w dziele ewangelizacji. Nie zabrakło też świadectw ludzi, którzy we wspólnocie Kościoła czują się samotni, wyalienowani i głodni duchowej bliskości. W kilku miejscach wskazywano na niszczącą siłę plotki, nieżyczliwości, współzawodnictwa, rywalizacji o względy liderów czy duchowych opiekunów w budowaniu mniejszych lub większych wspólnot oraz na inny podział „my-wy” we wspólnotach parafialnych: my – regularnie praktykujący i zaangażowani i wy – niedzielni katolicy, nieintegrujący się ze wspólnotą.

By umocnić kościelną komunie człowieka z Bogiem i ludźmi między sobą, duchowni i świeccy uczestnicy spotkań synodalnych postulowali:

- większą troskę duchownych o piękno liturgii, w tym także o liturgię sprawowaną w języku mniejszości, bez zbędnych uproszczeń i infantylizmów, by były przestrzenią i sposobem pogłębiania osobistej i wspólnotowej więzi z Bogiem;
- otwarcie kościołów, by można było w nich o dowolnej porze dnia adorować Najświętszy Sakrament lub wejść na chwilę modlitwy;
- wykorzystanie różnych możliwości do głoszenia katechezy osobom dorosłym, aby swoją wiarę mogli budować na solidnej wiedzy katechizmowej i biblijnej;
- lepszą współpracę między duszpasterzami a świeckimi katechetami i pomoc we wzajemnym budowaniu autorytetu;
- podejmowanie przez biskupów nauczania i decyzji na poziomie Konferencji Episkopatu w duchu synodalności i inspirującej jedności oraz komunikowanie tego nauczania w homiliach i listach pasterskich bardziej zwięźle oraz językiem prostym i zrozumiałym;
- częstszą obecność biskupów w parafiach (poza wizytacją i bierzmowaniem) oraz we wspólnotach kapłańskich, celem budowania zaufania i podejmowania wspólnej troski o wiernych;
- tworzenie kapłańskich wspólnot dekanalnych i ponaddekanalnych, grup dzielenia i braterskiego wsparcia, okazywanie większego szacunku starszym kapłanom przez młodszych;
- walkę z klerykalizmem podejmowaną przez samych duchownych poprzez sposób bycia i postępowania, sugerujący bardziej braterstwo z wiernymi niż rządzenie nimi;
- wypracowanie systemu weryfikowania teologicznej poprawności i eklezjalności nauk głoszonych w Internecie w imieniu Kościoła;
- zapraszanie do współpracy i integracji ze wspólnotą parafialną nowych mieszkańców parafii i osoby słabo się z nią identyfikujące;

- szeroko pojętą troskę o „domowość” Kościoła z jednoczesnym dbaniem o to, aby aktywność i „jarmarczność” nie wyparła z Kościoła tego, co najważniejsze.

6. Uczestnictwo – doświadczenia i marzenia

Tym, który buduje Kościół przez wieki, jest sam Bóg. Naszym zadaniem jest przyjąć to, co Bóg „daje” i jednocześnie brać udział w tym, co „zadaje”. To nasze uczestnictwo wymaga „współodpowiedzialności” i „zaangażowania”. Tymi słowami wprowadzono uczestników w temat trzeciego spotkania synodalnego dotyczącego uczestnictwa w życiu Kościoła. Dzieląc się chętnie doświadczeniem swojego zaangażowania w Kościele i w parafii, zarówno duchowni, jak i świeccy wskazywali na różne jego wymiary. Ważnym i podkreślanym przez wielu sposobem budowania Kościoła jest modlitwa, w tym modlitwa za Kościół, za kapłanów i o powołania. Nie brakuje też tych, którzy do modlitwy w tych intencjach dokładają post i inne wyrzeczenia, choroby i cierpienia. Inni „budowanie Kościoła” rozumieją niemal wyłącznie jako materialne wsparcie jego inicjatyw przez ofiarę pieniężną, udział w zbiórkach, materialne wsparcie misji oraz ofiarowanie konkretnej pracy na rzecz Kościoła i parafii (sprzątanie, remonty, prace dekoracyjne). Jeszcze inni wspierają Kościół, wykorzystując swoje zdolności, wykształcenie i kompetencje zawodowe, zasiadając w strukturach Parafialnych Rad Duszpasterskich i Parafialnych Rad Ekonomicznych, katechizując, pracując w przykościelnych poradniach czy służąc poradą proboszczowi w konkretnych kwestiach administracyjnych. Wreszcie wielu rozumie dzieło budowania Kościoła jako „dzieło duchowe”, dołączając do modlitwy zaangażowanie w przygotowanie i celebrowanie liturgii (ministranci, nadzwyczajni szafarze Komunii św., służba kościelna, organiści), przynależność i liderowanie modlitewnym i formacyjnym grupom i wspólnotom parafialnym i ponadparafialnym, wreszcie zaangażowanie charytatywne w Parafialnych Zespołach Caritas, w różnego rodzaju wolontariatach i dziełach wspierania ludzi bezdomnych i marginalizowanych. Ta ostatnia forma „budowania” Kościoła wydaje się być wciąż atrakcyjna także dla ludzi młodych, nawet jeśli deklarują słaby związek z Kościołem i nieregularne praktykowanie wiary. Wśród uczestników spotkań synodalnych, których zapytano o „participatio” we wspólnocie Kościoła, nie zabrakło także i tych, którzy stwierdzili: „w kościele jestem człowiekiem z ławki i nie angażuję się w Jego życie od środka” albo „czas pandemii spowodował zmiany we mnie i nie chcę już angażować się w Kościele”, albo „straciłem zaufanie do Kościoła i nie mam już ochoty w nim być”. Wśród przyczyn takiego stanu rzeczy wymieniano najczęściej tempo życia i związany z nim brak czasu, opór duchownych do podejmowania współpracy, a nawet „gaszenie przez nich inicjatywy świeckich” oraz szereg argumentów z pierwszych stron gazet: skandal pedofilii i wykorzystywania władzy w Kościele, przepych, niemoralność i życie ponad stan osób duchownych, wyniosłość hierarchów i ich zaangażowanie «w sojusz tronu z ołtarzem».

Jeden z kapłanów, używając stwierdzenia, że Kościół to „winnica a nie kamieniołom”, wskazał na konieczność nieustannej troski o wszczepianie w Chrystusa i traktowania Kościoła jako uprawnej roli Boga. Z kolei jeden ze świeckich uczestników wyznał: „Mam marzenie, aby angażować się w coś, co ma przyszłość, a nie podtrzymywać skansen”. Konsultacje synodalne odślониły przede wszystkim wielką liczbę zaangażowanych i chcących się angażować w tę uprawę, a także ogrom ich zaangażowania w to dzieło. Ale z tej refleksji kapłanów, osób konsekrowanych i świeckich zrodziły się też postulaty i marzenia:

- nawrócenie pastoralne duchownych i świeckich, które pozwoli przekształcać struktury i z szacunkiem dla nich kształtować wiarę podmiotową i miłość do Kościoła;
- formowanie wiernych świeckich do dzielenia odpowiedzialności za Kościół, zwłaszcza w wymiarze parafialnym, z uwagi na spadek powołań kapłańskich i zakonnych;
- otwartość duszpasterzy na inicjatywy młodych, nawet jeśli wykraczają poza ramy tradycyjnego duszpasterstwa;

- większe zaangażowanie duszpasterzy, zwłaszcza młodych księży, którzy wydają się „stać za ścianą”, choćby w zwyczajną obecność przy osobach zaangażowanych w parafii, wspólną z nimi pracę i bezpośredniość wzajemnych relacji;
- otwartość duszpasterzy w mówieniu o problemach materialnych i duchowych wspólnoty parafialnej oraz gotowość do podzielenia się ze świeckimi zadaniami administrowania parafią;
- ograniczenie ingerencji Kurii w parafialne życie duszpasterskie i przekazywania materiałów duszpasterskich do parafii;
- dbałość o inkluzywny charakter grup i wspólnot parafialnych, by były otwarte na nowych członków, troska o stałą formację wspólnot oraz ich liderów;
- wrażliwość na charyzmaty, którymi Bóg obdarza członków wspólnoty i odważne wykorzystanie ich w służbie Kościoła.

7. Misja – doświadczenia, niepokoje, marzenia

Z nakazu Jezusa Kościół głosi Ewangelię wszystkim ludziom, aby mogli odnaleźć w nim swoje zbawienie. To dzieło misyjne wymaga odważnego świadectwa wiary i apostołskiego zaangażowania każdego chrześcijanina w środowisku, w którym żyje i pracuje. Tymi słowami koordynatorzy spotkań synodalnych wprowadzili uczestników w refleksję o misyjności Kościoła, a mimo tego w ich głosach wybrzmiało bardzo szerokie spektrum jej rozumienia. Dla niektórych misja wciąż kojarzy się jednoznacznie z działalnością misyjną ad gentes, a udział w niej rozumieją niemal wyłącznie jako modlitewne i materialne wsparcie tej działalności. Inni, w tym także duchowni, przestrzeń misyjnej działalności widzą tylko w kościele i w parafii, przy czym nawet spotkania z petentem w kancelarii nie traktują jako odpowiedniej przestrzeni do ewangelizacji. Podobnie myślący wierni świeccy definiują tożsamość ucznia-misjonarza wyłącznie modlitwą, zaangażowaniem w grupy parafialne i podejmowaniem inicjatyw scalających parafię, nie wykluczając przy tym konieczności powrotu Kościoła instytucjonalnego „do pierwotnej surowości i respektowania prawa”, aby „odsiewać ziarna od plew”. Zdecydowana większość uczestników rozmów synodalnych rozumie misję jako wyjście do świata i ludzi obojętnych religijnie, neutralnie lub wrogo nastawionych do Kościoła, przy czym jako adresatów działań misyjnych wskazywano najczęściej młode pokolenie. Kapłani widzą potrzebę powrotu do pierwotnej ewangelicznej gorliwości w „poszukiwaniu owiec zagubionych”, katecheci oceniają wartość świadectwa życia wyżej niż najlepiej przygotowaną katechezę, wierni świeccy coraz częściej „terenem misyjnym” nazywają swój dom i miejsce pracy, a adresatami ewangelizacji swoje dzieci, wnuki, przyjaciół i współpracowników. Wielu zdaje sobie sprawę, że głoszenie Ewangelii poza kościołem „coraz więcej kosztuje” i wiąże się z wyśmiewaniem, wytykaniem palcami a nawet wykluczeniem z grona przyjaciół i znajomych. Dlatego tym trudniej im wskazać skuteczne sposoby realizacji zadania ucznia-misjonarza. Jedni uważają, że wystarczy „bycie sobą”, zwykła uprzejmość i dobroć jako świadectwo przynależności do Chrystusa, inni - sprowokowani bądź nie - gotowi są otwarcie mówić o Bogu i bronić dobrego imienia Kościoła w swoich środowiskach, na rodzinnych przyjęciach czy w miejscach pracy, jeszcze inni (szczególnie odważny głos w tym temacie zabierali członkowie Drogi Neokatechumenalnej oraz świeccy i duchowni zaangażowani w dzieło Nowej Ewangelizacji) gotowi są wyjść na ulice i głosić Chrystusa „w porę i nie w porę”.

Owocem synodalnej refleksji o misyjnym posłannictwie Kościoła były też bardzo konkretne postulaty i oczekiwania:

- potrzeba duchowego wzmocnienia rodziny, jako środowiska przekazywania wiary i wartości chrześcijańskich;

- potrzeba czytelnego świadectwa osób duchownych, by swoim życiem „potwierdzali głoszone Słowo Boże i zasady” i byli wierni swemu powołaniu;
- wyjście kapłanów do wiernych (np. po Mszach św. przed kościoł) oraz ich obecność w domach przy okazji ważnych okoliczności życia (domowe celebracje, wspólna modlitwa i rozmowa); odważniejsze wychodzenie ze strefy życiowego komfortu;
- konieczność odważnego sięgania przez Kościół po współczesne środki społecznego przekazu, kampanie medialne, serwisy społecznościowe z jednoczesnym unikaniem sympatyzowania z konkretną opcją polityczną i wchodzeniem w zależności, które osłabiają świadectwo; przekaz medialny powinien być profesjonalny i komunikatywny;
- dopuszczanie do głosu osób świeckich, by dawali świadectwo swojej wiary i zmagania się o wierność Jezusowi podczas rekolekcji, misji i innych spotkań parafialnych;
- organizowanie w parafiach spotkań integracyjnych, festynów, koncertów, które stanowiąby platformę spotkania osób wierzących z obojętnymi religijnie;
- wykorzystanie salek i zabudowań parafialnych na miejsce spotkań z młodzieżą i aktywizację seniorów;
- ożywienie i zintensyfikowanie działalności charytatywnej w parafiach, jako sposobu zaangażowania ludzi młodych „przy parafii i w słusznej sprawie”, aby czuli się potrzebni;
- przełamywanie lęku i dystansu w kontaktach duszpasterzy z ludźmi młodymi: słuchanie, spotkanie, wspólne spędzanie czasu wolnego i realizacja projektów parafialnych.

8. Perspektywy diecezji na drodze synodalności

Opisane wyżej, a właściwie zaledwie streszczone doświadczenia spotkań synodalnych, pozwalają żywić nadzieję, że synodalność, jako podążanie razem w atmosferze wspólnej modlitwy, wzajemnego słuchania, otwartości na działanie Ducha Świętego i dzielenia się odpowiedzialnością za Kościół w działaniu, bardziej odtąd stanie się sposobem codziennego funkcjonowania Kościoła opolskiego. Skuteczna realizacja tego marzenia będzie jednak wymagała podejmowania i optymalizacji już realizowanych działań, m.in.

- tworzenia przestrzeni dialogu i spotkania biskupa z kapłanami, kapłanów między sobą i kapłanów z wiernymi świeckimi; jedną z nich będzie deklarowana przez biskupów częstsza obecność w dekanatach na spotkaniach z kapłanami oraz z wiernymi świeckimi, także poza wizytacją kanoniczną;
- optymalizacji przygotowania wiernych świeckich do pełnienia posług w Kościele i wprowadzenie w diecezji, po odpowiednim przygotowaniu, funkcji katechisty, lektora i akolity;
- powrotu (po pandemii) do regularnej formacji Parafialnych Rad Duszpasterskich, jako ugruntowanej w diecezji struktury synodalnej, i dalsze synodalne ukierunkowanie jej funkcjonowania w parafiach;
- wykorzystania kompetencji członków nowych Parafialnych Rad Ekonomicznych i dzielenie z nimi odpowiedzialności za materialne dobro wspólnot parafialnych;
- optymalizacji formacji stałej kapłanów w kierunku głębszego doświadczenia Kościoła jako Ludu Bożego i gotowości do współpracy oraz dzielenia odpowiedzialności za Kościół z wiernymi świeckimi;
- inwestowania w duszpasterstwo ludzi młodych z wykorzystaniem m.in. metodologii spotkań synodalnych opartej na obecności, spotkaniu, słuchaniu i działaniu dla dobra innych; zaangażowanie w to duszpasterstwo wiernych świeckich, którzy przejawiają głębokie zatroskanie kondycją duchową młodzieży i deklarują chęć kompetentnej pomocy;

- odważnego powrotu po epidemii do regularnej formacji wspólnot i grup parafialnych i ponadparafialnych.

Podjęcie tych działań z pewnością odsłoni kolejne potrzeby i marzenia, których nie trzeba się obawiać. Doświadczenie spotkań synodalnych ukazało bowiem wielką gorliwość i miłość do Kościoła wielu pasterzy i wiernych. Dlatego - mimo słusznie diagnozowanego w wielu miejscach synodalnej refleksji kryzysu, jakiego doświadcza Kościół w obecnym czasie - jest ciągle „z kim” i „dla kogo” podążać ku Kościołowi synodalnemu poprzez komunie, uczestnictwo i misję.

Opole, dn. 28 czerwca 2022 r., w 50. rocznicę powstania Diecezji Opolskiej

Opracowanie syntezy: ks. Waldemar Musioł, moderator synodu;
s. M. Angela Lasek ISSM, osoba kontaktowa;
ks. Paweł Chyla, członek Zespołu Synodalnego odpowiedzialny
za duszpasterstwo ogólne.